

זהירות, הממוצע הזה משקר!

אברהם הברון, קיבוץ בארי

יתר על כן: ישנם מחקרים המעידים כי הזרעה שלא נקלטה מחסנת את הפרה במידה מסוימת כנגד הריון בהזרעה הבאה! ועוד ידוע ממחקרי שדה בארץ כי אחוז ההתעברות מהזרעות מוקדמות מאוד נמוך במידה ניכרת מהממוצע, וכי הייחומים המוקדמים הינם קצרים יותר.

נבדוק, אם כן, מהו הנזק מהתעברות מוקדמת (נניח: לפני 60 יום לאחר ההמלטה), ואם נזק זה, במידה וישנו, דומה אצל כל הפרות.

במחקר נרחב שפורסם ע"י ר. ברענן ב"משק הבקר והחלב" מס. 139 נמצא כי מבכירות שהתעברו תוך פחות מ-60 יום לאחר המלטות תנובתן פחתה משל אלו שהתעברו בתאריך האופטימלי. לעומת זאת לא נמצאה פחיתת תנובה אצל פרות שהזרעו הוקדמה באותה מידה. ניתוח כלכלי מלא אינו מופיע במחקר, ורצוי לציין שהמקדימות להתעבר הכנסתן תוקדם במידת מה, ומספר ולדותיהן יגדל. לעומת זאת יקטן מספר ימי החליבה מכלל ימי הכלכלה.

החיבושים אינם מורכבים. פרה המתעברת 40 יום אחרי המלטות תניב במשך 80% מימי הכלכלה שלה:

$$\frac{210 \text{ י"ח בהריון} + 40 \text{ י"ח פתוחים}}{310 \text{ ימים בין ההמלטות}} = \frac{250}{310} = 0.806$$

והמתעברת כעבור 90 יום מהמלטות:

$$\frac{210 \text{ י"ח בהריון} + 90 \text{ י"ח פתוחים}}{360 \text{ ימים בין ההמלטות}} = 0.833$$

לגבי 300 פרות כאלה פירוש הדבר שתהיינה בכל עת עוד 8 פרות חולבות בעדר (במקום היותן יבשות).

מאידך נמצא יתרון למקדימות במספר הולדות, בשעור 16%:

$$\frac{360 \text{ ימים בין ההמלטות}}{310 \text{ ימים בין ההמלטות}} = 1.16$$

מירווח ההמלטה האופטימלי של פרת חלב הוא 12 חודשים. מרבית בעלי המקצוע בודאי יסכימו לכך, הן מהבחינה הכלכלית והן מבחינת בריאות הפרה ואריכות ימיה. לעומתם טוען מיעוט לא מבוטל ליתרונן של מירווח המלטה ארוך (כגון 14 חודשים) או קצר מהנ"ל (כגון 10.5 – 11 חודשים).

פחות הסכמה שוררת לגבי הדרך בה יושג האופטימום הזה. נפוצה מאוד הדעה כי יש לשאוף ולהגיע בעדר למירווח המלטה **ממוצע** של 12 חודשים. יתכן שאשמה בכך הדרך בה מתנהלת ומתפרסמת הסטטיסטיקה בנושא זה ע"י אגודות ההזרעה וע"י תוכניות המחשב למיניהן.

ואין לך טעות גדולה מזו (לענין זה, כמובן). מה עושה רפתן השואף לאופטימום? על הפרות קשות ההתעברות הוא נאבק ממילא, אך הן מכבדות עליו כדי 100–140 ימים פתוחים, על אף מאמציו. הפתרון – הזרעה מוקדמת. אפילו 35–40 יום לאחר ההמלטה. המתמטיקה בסדר:

$$87.5 = \frac{140+35}{2}$$

ימים פתוחים. יופי! אך האמנם?

לא אדון כאן בפרה המתקשה להתעבר. רבות נכתב ועוד ייכתב עליה ועל גורלה. אציין רק זאת: ע"י הקדמת הזרעה לפני המועד הרצוי להתעברותה לא יושג האופטימום שלה. ואם תאמר: "אקדים להזריע כדי שתתעבר בהזרעה הבאה", הרי תהא זו מצדך טעות גסה: אם אינך רוצה שתתעבר הפעם – אל תזריע!

ההזרעות החוזרות של פרה אחת דומות לאירועים "בלתי תלויים" במשחק. "תתעבר – לא תתעבר" דומה להטלת קוביה (או מטבע) בזו אחר זו. אירוע אחד אינו משפיע על סיכויי האירוע הבא, וכל קוביוסטוס ידע זאת היטב.

לגבי מבכירה – להאריך מעט את מירווח ההמלטות, לעומת הנוהג בפרות. היא זקוקה למנוחה, ותפצה אותך בתנובתה. לגבי פרה מצטיינת – להאריך. גם זו מסוגלת לפצותך בימי חליבתה הנוספים ואולי גם תאריך את ימיה. פרה נמוכת תנובה, פרה הידועה לך כבעלת מקדם התמדה נמוך או פרה זקנה – אפשר ורצוי להקדים את הזרעתה.

ולסיכום, הרי עצותי לך:

1. רשום בכרטיסה של כל פרה את התאריך המוקדם ביותר הרצוי להזרעתה.
2. עשה כל מאמץ לגלות את הייחוס המתאים, והזריעה במירב היעילות.
3. אל תזריע כלל בתאריך בו אינך מעוניין כי פרתך תתעבר!

אפשר להמשיך ולהשוות גם את מחירם של הוולדות או התנובות.

במחקרים אחרים, שנערכו בחו"ל, נמצא שגם אצל פרות מבוגרות פוחתת תנובת החלב עם הקדמת ההתעברות (וגם עם דחייתה), לעומת אופטימום של 85 ימים פתוחים (שהם 365 ימים בין ההמלטות). אחרים הוכיחו שתנובות מקסימליות הושגו במירווחי המלטה של 400 יום דווקא. מי צודק?

(א) רצוי לקבוע אופטימום לכל פרה, או לפחות לכל סוג של פרות.

(ב) רצוי לשאוף לאופטימום זה עבור כל פרה בנפרד.

רפתן טוב מכיר את פרותיו. כיום יש בידו ברוב המקרים דו"ח חודשי ושנתי מעודכן על מצבן, אחת לאחת. אפשר לנהוג כדלקמן:

קולר ליונקים

בדרך כלל מקובל אצלנו לשכן יונקים בכלובים ללא קשירה. בעולם הרחב נוהגים, במקרים רבים, לקשור את היונקים מיום היוולדם גם אם הם מוחזקים בכלובים. לאחרונה ממליצים מומחים לגידול יונקים גם אצלנו לקשור את היונק בכלוב בעזרת רצועת עור העוטפת את צווארו והצמודה לשרשרת קלה. הכוונה – למנוע מהיונק את האפשרות להסתובב בתוך הכלוב ולעמוד כשזנבו מופנה אל חזית הכלוב. עמידה כזו גורמת לזיהום החלק הקידמי של הכלוב המכיל את הדליים להשקית היונק ולהאכלתו. זיהום מסוג זה, לא זו בלבד שהוא פגם אסתטי אלא גם מפריע למאמצים לשמור על היגיינה מירבית. ככל שהכלוב רחב יותר, יכול עגל רך להסתובב בו בקלות רבה יותר. כשהכלוב צר מאוד – יכול עגל "להיתקע" בנסותו להסתובב בו.

בתמונה נראה קולר ליונק כפי שהוא נמצא בשימוש בבית היונקים של רפת יפעת, לשביעות רצונם של המטפלים וכפי הנראה של היונקים גם יחד.

